

Til Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo, 27. februar 2026

Verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid (ref. 25/5186)

Norsk Komponistforening (NKF) takker for muligheten til å gi innspill til Kultur- og likestillingsdepartementets forslag til verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid.

Vi ser svært positivt på at departementet følger opp Meld. St. 22 (2022–2023) *Kunstnarkår* og Stortingets behandling i Innst. 217 S (2023–2024), og at det nå etableres et sett med felles verdiprinsipper som kan bidra til mer forutsigbare, rettferdige og bærekraftige rammevilkår for kunstnere i Norge. Dette er et nødvendig grep for å styrke kunstnerøkonomien og sikre at kunstnerisk arbeid behandles som annet profesjonelt arbeid i samfunnet.

Vederlag for bruk av kunstverk må omfattes av prinsippene

I utredningen er det foreslått en avgrensning slik at kollektivt forhandlede vederlag ikke skal være omfattet. En del av kunstnernes virksomhet vil dermed ikke bli omfattet av prinsippene i utredningen, og dette er etter vårt syn problematisk.

Innen musikkfeltet er vederlag en sentral del av økonomien for skapende kunstnere. Nyskaping må kunne finansieres både der det betales for selve arbeidet og der betaling skjer gjennom vederlag. Vederlagsordningene er ikke et supplement til honorar, men utgjør i mange tilfeller en forutsetning for at det skapende arbeidet kan finansieres over tid. For komponister og andre opphavere er betaling for utførelse og betaling for bruk av verk tett sammenvevd. Å holde vederlag utenfor verdiprinsippene skaper derfor et prinsipielt skille som ikke reflekterer den faktiske økonomiske strukturen i kunstnerisk virksomhet. Det kan føre til en inkonsistens mellom målsettingen om bærekraftig kunstnerøkonomi og reguleringen av sentrale inntektsstrømmer.

Et konkret eksempel er prinsipp 4, som slår fast at rimelig betaling skal ligge til grunn for budsjettering ved offentlig finansiering. I praksis innebærer dette at kostnader knyttet til kunstnerisk arbeid skal beregnes på et nivå som gjenspeiler faktisk arbeidsinnsats og faglig kompetanse. Dersom kollektivt forhandlede vederlag holdes utenfor prinsippene, vil budsjetter kunne fastsettes uten at den samlede økonomien i det skapende leddet tas i betraktning. Dette kan indirekte påvirke beregningsgrunnlaget for vederlag og føre til at en betydelig del av opphavernes inntektsgrunnlag ikke omfattes av prinsippet om rimelig betaling.

Når det lages verdiprinsipper for betaling av kunstnerisk arbeid, mener vi altså det riktige vil være å inkludere helheten i inntektsgrunnlaget i kunstneriske virksomheter, dermed også vederlag.

Overordnet støtte til de resterende forslagene

Norsk Komponistforening støtter forslaget intensjoner for rettferdig og rimelig betaling for kunstnerisk arbeid. Verdiprinsippene er tydelige, relevante og treffsikre, og de spiller mange av de utfordringene komponister og andre skapende kunstnere møter i sitt arbeidsliv.

Vi vil særlig understreke betydningen av at verdiprinsippene:

- fremhever kunstnerisk arbeid som arbeid, med krav på rimelig honorar
- anerkjenner den økonomiske sårbarheten i kunstnerøkonomien
- legger vekt på forutsigbarhet, likebehandling og profesjonalitet
- tydeliggjør ansvaret som både offentlige og private oppdragsgivere har

For komponister er disse prinsippene avgjørende for å sikre at skapende arbeid – idéutvikling, komposisjon, samarbeid og produksjon – behandles med samme respekt som annet faglig arbeid i samfunnet.

Betydningen for komponister og vår del av musikkfeltet

Musikk er en grunnleggende del av samfunnets kulturelle infrastruktur og gir innhold til våre liv. Til alle tider trengs ny musikk som korrektiv eller for å fange opp strømninger. Nyskaping er en grunnleggende del av den dynamikken som gjør kunstformen levende. Å skape noe helt nytt krever faglighet, håndverk og teft. Mange komponister har lang komposisjonsfaglig utdanning. Utvikling av nye verk er tidkrevende og kunnskapsintensivt arbeid. Å skape god musikk krever musikalitet. For å få disse brikkene til å virke sammen, må hele økosystemet i musikklivet henge godt sammen. Det betyr blant annet at alle yrkesutøvere i verdikjeden må ha rimelig honorar for arbeidet de gjør.¹

Honorar for å komponere ny musikk må ligge på et bærekraftig nivå der et heltidsengasjement med jevn produksjon gjør det mulig å leve et ordinært yrkesliv, og stå i rimelig forhold til den kompetansen og fagligheten oppgaven krever.

Dersom dette ikke er tilfelle, vil skaping av ny musikk i økende grad bli et sideprosjekt for stadig flere. Det vil i sin tur føre til en dreining mot mindre prosjekter for at det å komponere i det hele tatt skal være mulig å gjennomføre, ved siden av annet arbeid utenfor den kunstneriske virksomheten som man må gjøre for å kunne forsørge seg. På sikt fører dette til uutnyttet kulturell kapasitet – et potensialsvinn for samfunnet. Det vil gi en utarming som ikke er holdbar for norsk musikkultur på lang sikt.

Komponister jobber i et felt preget av prosjektbasert økonomi, enkeltoppdrag, manglende standardisering og lange arbeidsprosesser.

Mange komponister opplever i møtet med både offentlige og private aktører at det er ujevne maktforhold. Selv der arrangører mottar offentlig støtte, kan våre medlemmer erfare at andre bidragsytere og teknisk personell mottar bærekraftig betaling, mens man ikke finner rom for nettopp bærekraftig betaling av dem som faktisk skaper det nye innholdet. Dette innebærer en strukturell skjevhet i prioriteringene. Verdiprinsippene bør bidra til å rette opp denne ubalansen.

¹ Røyseng et al 2025, 43

Rimelige og rettferdige prinsipper for betaling vil forhåpentlig bidra til reell betaling for reelt arbeid, mer bærekraftige karriereløp, mer likeverdige avtaler mellom kunstnere og institusjoner, bedre kvalitet i kunstneriske prosesser og styrket mangfold og rekruttering gjennom tydeligere og tryggere rammer.

Det er særlig viktig hvordan verdiprinsippene i punkt fire legger vekt på at «Rimelig betaling skal ligge til grunn for budsjettering.»

Behov for tydelig implementering, finansiering og oppfølging

Det viktigste arbeidet ligger foran oss. I tillegg til å støtte prinsippene som foreslås, vil vi understreke behovet for å hente inn vederlag som en del av infrastrukturen samt å ha en tydelig og praktisk strategi for å innføre tiltak i sektoren.

For at prinsippene skal få reell effekt, mener NKF at:

- Alle som mottar offentlig støtte, samt offentlige innkjøpere og institusjoner, bør forpliktes til **å følge verdiprinsippene som norm.**
-
- Det bør utvikles **veiledende satser og anbefalte minstestandarder** i hver kunstart.
- Det bør etableres forpliktende, detaljerte avtaler mellom kunstnere og oppdragsgivere på hvert enkelt kunstfelt.
- Det må gjennomføres **informasjonstiltak** rettet mot institusjoner, arrangører og oppdragsgivere.
- **Informasjonsinnhenting må være like bred som i det foregående utvalgsarbeidet.** Kunstnere og kunstnerorganisasjonene besitter erfaringsbasert kunnskap om betalingspraksis som må tillegges vesentlig vekt.
- Departementet bør etablere en oppfølgingsmekanisme, for eksempel gjennom **rapportering eller evaluering** etter en fastsatt periode.

Det er samtidig nødvendig med en **finansiering av tiltakene** og bruk av øremerkede midler.

Gjennomgangen av europeiske ordninger viser at innføring av tilsvarende prinsipper har vært ledsaget av betydelige økonomiske tiltak. Nederland har blant annet satt av omlag 29 millioner euro for å understøtte implementeringen, og Østerrike 15,5 millioner euro.

«Departementet for utdanning, kultur og vitenskap opprettet og finansierte et program med representanter fra et bredt utvalg av kunstnerorganisasjoner, Artist Collective Contract and Transparency (ACCT), som omdannet prinsippene til praksis på de ulike kunst- og kulturområdene. Myndighetene har satt etterfølgelse av prinsippene som krav til institusjoner som får tilskudd. Merknaden er beregnet til vel 29 millioner euro, og Nederland har kommet et godt stykke på vei med tanke på statlige bevilgninger for å muliggjøre målene. Myndighetene har satt etterfølgelse av prinsippene som krav til institusjoner som får tilskudd.»²

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/0b221dc716be4b51b0b8b3e228073fa6/oversendelsenotat-verdiprinsipper-for-rimelig-betaling-for-kunstnerisk-arbeid2522030.pdf>

Vi må lære av de europeiske eksemplene og sette av midler for å kunne innføre disse gode prinsippene for norsk kulturliv. Når gjennomgangen av de europeiske ordningene tydelig trekker frem hvordan de enkelte nasjonene finansierer de nye verdiprinsippene, må vi i Norge følge opp med en lignende eller bedre finansiering. Prinsippene må ha støtte i reelle finansielle tiltak.

Uten tilførsel av nye midler vil økte krav til rimelig betaling måtte dekkes innenfor eksisterende budsjetttrammer. I praksis kan dette føre til færre produksjoner, færre oppdrag og redusert aktivitet i feltet. For mindre aktører og frivillig drevne arrangører kan konsekvensene bli særlig store. Det er en risiko for at prinsippene da oppfylles formelt, samtidig som den samlede kunstneriske virksomheten svekkes.

For å unngå slike utilsiktede virkninger bør implementeringen ledsages av en vurdering av de økonomiske konsekvensene og behovet for budsjettmessig styrking. Prinsippene må understøttes av reelle finansielle tiltak dersom målet er å styrke kunstnerøkonomien og sikre bærekraftige arbeidsvilkår.

Spesielt bør staten ta hensyn til de mindre arrangørene som i stor grad driver frivillig. Det må settes av øremerkede midler. Strategien må både ansvarliggjøre institusjonene og stimulere til beste praksis, særlig der det gis oppdrag til skapende kunstnere. Departementet må samtidig erkjenne den strukturelle underfinansieringen som preger deler av kunstfeltet. Uten å adressere denne vil prinsippene ha begrenset effekt.

Avsluttende kommentarer

Norsk Komponistforening ber om at departementet inkluderer vederlag i de verdiprinsippene som skal gjelde for kunstnerisk arbeid og verdiskaping.

Prinsippene er ellers en god oppfølging av *Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida* og Kunstnarkår-meldingen, og et nødvendig steg for å sikre mer bærekraftige arbeidsforhold. Vi berømmer departementet for å ta tak i en del av de mest grunnleggende utfordringene i kunstnerøkonomien: retten til rimelig betaling for kunstnerisk arbeid. Verdiprinsippene slik de foreligger, representerer et viktig og nødvendig steg mot mer bærekraftige arbeidsforhold for komponister og andre kunstnere i Norge.

Vi vil utfordre departementet til å sikre at implementeringen av prinsippene følges av en finansiering som reelt styrker det norske kunst- og kulturlivet.

Vi stiller oss til disposisjon for videre dialog og samarbeid, og bidrar gjerne med erfaringer og kunnskap i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Norsk Komponistforening